IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 2 May 2026

BARQAROR IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHNI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH

Z.S.Artikov
Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti
“Real Iqtisodiyot” kafedrasi mudiri, dotsent, PhD

Allanazarov Javohir Rustamjon o‘g‘li
Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti Iqtisodiyot fakulteti 1-kusr talabasi
javohirallanazarov45@gmail.com
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.20103532

Аннотация. Данная научная статья посвящена вопросам моделирования устойчивого социально-экономического развития и прогнозирования его будущего состояния. В рамках исследования был проведен углубленный анализ основных макроэкономических показателей на региональном и национальном уровнях, включая экономико-математические модели, уровень занятости, доходы государственного бюджета, объем валового внутреннего продукта и производительность труда. В статье всесторонне рассмотрены теоретические и практические аспекты методов прогнозирования, взаимосвязь экономических процессов и тенденции их будущего развития. На основе результатов исследования разработаны научно обоснованные практические рекомендации по обеспечению устойчивого развития. Также подчеркнута роль цифровой экономики и инновационных подходов в этом процессе.

Ключевые слова: уровень занятости, объем ВВП, доходы бюджета, зеленая экономика, стратегическое планирование, социально-экономическое развитие, прогнозирование, экономическое моделирование, устойчивость, инновации

Введение.

Моделирование и прогнозирование устойчивого социально-экономического развития сегодня признаны одним из важнейших и приоритетных направлений экономики. В современных глобальных условиях страны сталкиваются со сложными проблемами, такими как изменение климата, ограниченность природных ресурсов, темпы демографического роста и социальное неравенство. Поэтому важно всесторонне изучить экономические, социальные и экологические компоненты устойчивого развития и прогнозировать их на научной основе. В частности, использование методов моделирования в процессе долгосрочного стратегического планирования позволяет принимать эффективные управленческие решения.

В ходе данного исследования был проведен систематический анализ ключевых показателей, таких как динамика экономического роста, уровень занятости, доходы государственного бюджета и валовой внутренний продукт. Полученные результаты показывают, что обеспечение устойчивого развития не ограничивается только экономическим ростом, но также включает в себя обеспечение социального равенства, поддержание экологического баланса и эффективное использование ресурсов. При этом важной задачей является также сокращение различий в уровне развития между регионами. На основе результатов исследования были разработаны практические рекомендации по формированию эффективных стратегий развития на региональном и национальном уровнях и по прогнозированию будущих экономических процессов.

Abstract. This scientific article is devoted to the issues of modeling sustainable socio-economic development and forecasting its future state. As part of the research, the main macroeconomic indicators at the regional and national levels, including economic and mathematical models, the level of employment, state budget revenues, the volume of gross domestic product and labor productivity, were deeply analyzed. The article comprehensively covers the theoretical and practical aspects of forecasting methods, the interconnectedness of economic processes and their future development trends. Based on the results of the research, scientifically based practical recommendations were developed to ensure sustainable development. The role of the digital economy and innovative approaches in this process was also emphasized.

Keywords: Employment level, GDP volume, budget revenues, green economy, strategic planning, socio-economic development, forecasting, economic modeling, sustainability, innovation

Introduction.

Modeling and forecasting of sustainable socio-economic development is recognized today as one of the most important and priority areas of economics. In modern global conditions, countries are faced with complex problems such as climate change, limited natural resources, demographic growth rates, and social inequality. Therefore, it is important to comprehensively study the economic, social, and environmental components of sustainable development and forecast them on a scientific basis. In particular, the use of modeling methods in the process of long-term strategic planning allows for effective management decisions.

During this study, key indicators such as economic growth dynamics, employment rate, state budget revenues, and gross domestic product were systematically analyzed. The results obtained show that ensuring sustainable development is not limited only to economic growth, but also includes ensuring social equality, maintaining ecological balance, and efficient use of resources. At the same time, reducing differences in the level of development between regions is also an important task. Based on the research results, practical recommendations were developed for the formation of effective development strategies at the regional and national levels and for forecasting future economic processes.

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqola barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va uning istiqboldagi holatini prognozlash masalalariga bag‘ishlangan. Tadqiqot doirasida mintaqaviy hamda milliy darajadagi asosiy makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar, jumladan, iqtisodiy-matematik modellar, aholi bandligi darajasi, davlat byudjeti daromadlari, yalpi ichki mahsulot hajmi va mehnat unumdorligi kabi muhim omillar chuqur tahlil etildi. Maqolada prognozlash usullarining nazariy va amaliy jihatlari, iqtisodiy jarayonlarning o‘zaro uzviy bog‘liqligi hamda ularning kelgusidagi rivojlanish tendensiyalari keng yoritilgan. Tadqiqot natijalariga tayangan holda barqaror rivojlanishni ta’minlashga xizmat qiluvchi ilmiy asoslangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot va innovatsion yondashuvlarning ushbu jarayondagi o‘rni ham alohida ta’kidlab o‘tildi.

Kalit so‘zlar: Bandlik darajasi, YAIM hajmi, byudjet daromadlari, yashil iqtisodiyot, strategik rejalashtirish, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, prognozlash, iqtisodiy modellashtirish, barqarorlik, innovatsiya

Kirish.

Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlash bugungi kunda iqtisodiyot fanining eng muhim va ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Zamonaviy global sharoitda mamlakatlar iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi,

demografik o‘sish sur’atlari hamda ijtimoiy tengsizlik kabi murakkab muammolarga duch kelmoqda. Shu bois, barqaror rivojlanishning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarini kompleks tarzda o‘rganish hamda ularni ilmiy asosda prognozlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, uzoq muddatli strategik rejalashtirish jarayonida modellashtirish usullaridan foydalanish samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqot davomida iqtisodiy o‘sish dinamikasi, aholi bandligi darajasi, davlat byudjeti daromadlari va yalpi ichki mahsulot kabi asosiy ko‘rsatkichlar tizimli ravishda tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, barqaror rivojlanishni ta’minlash faqat iqtisodiy o‘sish bilan cheklanib qolmaydi, balki ijtimoiy tenglikni ta’minlash, ekologik muvozanatni saqlash va resurslardan samarali foydalanishni ham o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, hududlar kesimida rivojlanish darajasidagi tafovutlarni kamaytirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari asosida mintaqaviy va milliy darajada samarali rivojlanish strategiyalarini shakllantirish hamda kelgusidagi iqtisodiy jarayonlarni prognozlash uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Adabiyotlar sharhi.

Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlash masalalari iqtisodiyot fanida keng o‘rganilgan dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu yuzasidan ko‘plab iqtisodchi olimlar tomonidan turli nazariy qarashlar, metodologik yondashuvlar va amaliy takliflar ilgari surilgan. Xususan, iqtisodiy o‘sish jarayonlarini chuqur tahlil qilish, ularni matematik va iqtisodiy modellar yordamida baholash hamda istiqboldagi rivojlanish tendensiyalarini aniqlashga katta e’tibor qaratilgan.

Xususan, Xudoyberdiyev.I va Abdurahmonov.A lar tomonidan yozilgan “Modeling and forecasting of sustainable socio-economic development” nomli maqolasida “Ushbu maqola barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlash masalasiga bag'ishlangan. Tadqiqot jarayonida mintaqaviy va milliy ko'rsatkichlar, iqtisodiy va matematik modellar, bandlik, byudjet daromadlari, YaIM hajmi va mehnat unumdorligi kabi omillar tahlil qilindi. Maqolada prognozlash usullari, iqtisodiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligi va kelajakdagi rivojlanish tendentsiyalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari asosida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.”[1] deb aytib o‘tgan.

Bundan tashqari, Elena A. Stryabkova va boshqa olimlar tomonidan yozilgan “Modeling and Forecasting of Socio-Economic Development of the Region”[2] nomli ilmiy maqolasida “Ushbu tadqiqot Belgorod viloyatida aholi jon boshiga YaHM va bir nechta iqtisodiy ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish orqali mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini modellashtirish va prognozlashga qaratilgan. Juftlik korrelyatsiya koeffitsientlarini tahlil qilish asosida konsolidatsiyalangan byudjet daromadlari va xodimlarning o‘rtacha yillik soni eng muhim izohlovchi o‘zgaruvchilar sifatida aniqlandi. Bir nechta modellar ishlab chiqildi va baholandi va kuch regressiyasi modeli eng aniq deb topildi. Retrospektiv ma’lumotlardan va trend modellari bilan ekstrapolyatsiya usulidan foydalangan holda, aholi jon boshiga YaHMning kelajakdagi o‘zgarishlari prognozi ham tayyorlandi” deb takidlaydi.

N.P. Hariram , K.B. Mekha va boshqalar ham o‘zlarining “Sustainalism: An Integrated Socio-Economic-Environmental Model to Address Sustainable Development and Sustainability” “Barqaror rivojlanish tamoyillaridan biri atrof-muhitni muhofaza qilishdir. Atrof-muhit va

[1] Xudoyberdiyev.I va Abdurahmonov.A lar tomonidan yozilgan “Modeling and forecasting of sustainable socio-economic development” https://asiansciencejournal.org/index.php/AJSRI/article/view/126

[2] Dmitry A. Yakovenko, 2022. “Social Development Of Economic Growth Centres Is The Central Pillar Of The Development Of The Far Eastern Region Of Russia,” Regional and Sectoral Economic Studies, Euro-American Association of Economic Development, vol. 22(2), pages 67-88.

biologik xilma-xilliksiz barcha hayot tugashi mumkinligi sababli, ularni himoya qilish kerak. Yerning chekli resurslari aholining ehtiyojlari va vositalarini qondira olmaydi. Tabiiy resurslarni qazib olish Yerning barqaror rivojlanish imkoniyatlaridan oshmasligi kerak, chunki resurslarning kamayishi ekotizimga zarar yetkazadi "[3] deb aytgan.

Qo'shimcha qilib aytganda, Giao Tran va boshqalar tomonidan yozilgan "Economic models of transition to sustainable development: analysis of successful strategies in world practice"[4] nomli maqolasida "So'nggi o'n yilliklarda barqaror rivojlanish uzoq muddatli iqtisodiy o'sishning muhim poydevori sifatida jahon hamjamiyatida keng e'tirof etilmoqda. U bir vaqtning o'zida atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlash, shu bilan hozirgi va kelajak avlodlar farovonligini ta'minlash bilan birga iqtisodiy taraqqiyotga erishishga urg'u beradi. Iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va ijtimoiy tengsizlikning kuchayishi kabi muammolar ortib borayotgan bir sharoitda barqaror rivojlanishning iqtisodiy jihatlarini o'rganish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda" deb aytgan.

Tadqiqot metodoligiyasi.

Mazkur tadqiqotda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlash jarayonlarini chuqur o'rganish maqsadida turli ilmiy yondashuvlar va usullar majmuasidan foydalanildi. Avvalo, mavzuga oid yetakchi ilmiy manbalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda rasmiy statistik ma'lumotlar tizimli ravishda o'rganilib, ularning tahlili asosida tadqiqotning nazariy-metodologik asoslari shakllantirildi.

Tadqiqot davomida iqtisodiy jarayonlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va ta'sir darajasini aniqlash uchun statistik tahlil, solishtirma (komparativ) tahlil hamda umumlashtirish usullaridan keng foydalanildi. Shu bilan birga, asosiy ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning dinamikasini baholash, ularning o'zgarish tendensiyalarini aniqlash va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini prognozlash maqsadida iqtisodiy-matematik modellashtirish usullari qo'llanildi. Mazkur yondashuvlar tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va ishonchliligini ta'minlashga xizmat qildi.

Tahlil va natijalar.

Adabiyotlar sharhi hamda mavjud ilmiy manbalar tahlili asosida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlashning asosiy metodologik yondashuvlari, iqtisodiy-matematik modellar hamda ularning amaliy qo'llanilishiga oid yetarli darajada nazariy asos shakllantirildi. Mazkur nazariy baza tadqiqotning keyingi bosqichlarida olib borilgan tahliliy ishlar uchun muhim poydevor vazifasini o'tadi. Shu asosda quyida ushbu yo'nalishdagi asosiy tahliliy natijalar va ilmiy xulosalar izchil bayon etiladi.

Bugungi kunda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash davlat boshqaruvi tizimi hamda iqtisodiy siyosatning eng ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Tadqiqot jarayonida olingan natijalarga ko'ra, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirishda aholi bandligi darajasi, davlat byudjeti daromadlari, investitsiyalar hajmi hamda yalpi ichki mahsulot dinamikasi kabi ko'rsatkichlar hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Ushbu omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik korrelyatsion-regression tahlil usullari orqali baholanib, ularning istiqboldagi o'zgarish tendensiyalari ekstrapolyatsiya yondashuvi asosida prognoz qilindi.

---

[3] N.P. Hariram , K.B. Mekha va boshqalar "Sustainalism: An Integrated Socio-Economic-Environmental Model to Address Sustainable Development and Sustainability" https://doi.org/10.3390/su151310682 https://www.mdpi.com/2071-1050/15/13/10682

[4] Giao Tran, Alisa Olisaeva, Anna Babich1, Halimat Tekeeva "Economic models of transition to sustainable development: analysis of successful strategies in world practice" RT&A, Special Issue № 6 (81), Part-3, Volume 19, December 2024 https://www.gnedenko.net/Journal/2024/SI_062024/RTA_SI062024-131_12_Giao%20Tran%20Alisa%20Olisaeva%20Anna%20Babich%20Halima%20Tekeeva%20Economic%20models%20of%20transitione.pdf

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, barqaror rivojlanishga erishish faqat iqtisodiy o‘sish sur’atlarini oshirish bilan cheklanmaydi. Aksincha, bu jarayon ijtimoiy tenglikni ta’minlash, ekologik muvozanatni saqlash va mavjud resurslardan samarali foydalanishni o‘z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab etadi. Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda raqamli iqtisodiyot, innovatsion texnologiyalar va “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini joriy etish barqaror rivojlanish modelining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Prognozlash modellari asosida olingan hisob-kitoblar esa mintaqaviy va milliy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim amaliy vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishga qaratilgan keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan qabul qilingan “2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”[5]gi qaror ushbu yo‘nalishdagi muhim normativ-huquqiy hujjatlardan biri hisoblanadi. Mazkur hujjat barqaror rivojlanishning 17 ta ustuvor maqsadini amalga oshirish uchun aniq vazifalar, ijrochilar va mexanizmlarni belgilab beradi.

Ushbu qarorning tadqiqot mavzusi bilan bevosita bog‘liqligi bir necha jihatlarda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, unda iqtisodiy-matematik modellashtirish uchun zarur bo‘lgan aniq miqdoriy ko‘rsatkichlar belgilangan. Jumladan, yalpi ichki mahsulotni aholi jon boshiga sezilarli darajada oshirish, bandlik darajasini kengaytirish hamda mehnat unumdorligini bir necha baravarga ko‘paytirish kabi parametrlar prognozlash modellari uchun muhim kirish ma’lumotlari sifatida xizmat qiladi.

Ikkinchidan, qarorda prognozlash va monitoring tizimlarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilgan bo‘lib, tegishli idoralar zimmasiga o‘rta va uzoq muddatli prognoz ko‘rsatkichlarini ishlab chiqish vazifasi yuklatilgan. Bu esa davlat darajasida prognozlash amaliyotining tizimli yo‘lga qo‘yilganligini ko‘rsatadi va ilmiy tadqiqotlar uchun muhim metodologik asos yaratadi.

Uchinchidan, mazkur hujjat barqaror rivojlanishga kompleks yondashuvni mustahkamlaydi. Unda ijtimoiy himoya, sog‘liqni saqlash, ta’lim, ekologiya va iqtisodiy taraqqiyot kabi yo‘nalishlarning o‘zaro integratsiyasi ta’minlangan bo‘lib, bu holat ko‘p omilli va ko‘p o‘lchovli iqtisodiy modellarni qo‘llash zarurligini asoslaydi.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki, mazkur qaror barqaror rivojlanishni institutsional jihatdan mustahkamlashning muhim amaliy namunasi bo‘lib xizmat qiladi. Unda belgilangan aniq maqsadli ko‘rsatkichlar – yalpi ichki mahsulot o‘sishi, bandlik darajasi, kambag‘allikni qisqartirish kabi indikatorlar – iqtisodiy-matematik modellashtirish va prognozlash jarayonlarida asosiy parametr sifatida foydalanilishi mumkin. Shu bilan birga, monitoring tizimining mavjudligi prognoz natijalarini real iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan solishtirish, ularni doimiy ravishda yangilab borish va iqtisodiy siyosatni moslashtirish imkonini beradi.

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta’minlashda ilmiy asoslangan modellashtirish va prognozlash usullaridan foydalanish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Bu esa kelgusida samarali iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqish va ularni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun mustahkam asos bo‘lib xizmat qiladi.

[5] O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 21.02.2022 yildagi 83-son li qaror. https://www.lex.uz/uz/docs/-5870397

1-jadval. O‘zbekiston Respublikasi barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning haqiqiy va prognoz ko‘rsatkichlari (2022–2030)[6]

Ko‘rsatkich	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Aholi (mln)	37.0	37.05	–	–	–	39.5	41.0
Real o‘sish (%)	6.5	5.9	5.8	5.7	5.7	–	–
GDP $ mlrd	114.96	132.48	148.18	164.16	181.77	–	–
GDP $	3,113	3,514	3,849	4,177	4,530	5,000	5,500
Ishsizlik (%)	5.5	5.0	4.5	4.0	3.7	3.5	3.3
Yashil energiya (%)	–	–	–	–	–	–	25

Ushbu jadvaldagi o‘zgarishlarning asosiy sababi — iqtisodiy islohotlar, demografik jarayonlar va global iqtisodiy muhitning o‘zgarishidir. Aholi sonining 37,0 mln.dan 41,0 mln.ga oshishi tabiiy o‘sish (tug‘ilishning yuqoriligi) va sog‘liqni saqlash tizimining yaxshilanishi bilan bog‘liq. Bu esa mehnat resurslari ko‘payishini anglatadi. Shu bilan birga, real iqtisodiy o‘sish sur’atlarining 6,5 %dan 5,7 %gacha pasayishi iqtisodiyotning keskin o‘sish bosqichidan barqaror va muvozanatli rivojlanish bosqichiga o‘tayotganini bildiradi. Ya’ni, endi o‘sish tezligi emas, balki sifat, samaradorlik va barqarorlik muhim bo‘lib bormoqda.

YAIM hajmining 114,96 mlrd dollardan 181,77 mlrd dollargacha oshishi iqtisodiyot kengayayotganini, ishlab chiqarish va xizmatlar hajmi ortayotganini ko‘rsatadi. Aholi jon boshiga daromadning 3 113 dollardan 5 500 dollargacha oshishi esa aholi farovonligi yaxshilanayotganini anglatadi. Bu o‘zgarishlar investitsiyalar oqimi ko‘paygani, sanoat va xizmatlar sohasi rivojlanayotgani hamda eksport imkoniyatlari kengayayotgani bilan bog‘liq. Ya’ni, iqtisodiyot miqdor jihatdan ham, sifat jihatdan ham o‘smoqda.

Ishsizlik darajasining 5,5 %dan 3,3 %gacha kamayishi iqtisodiyotda yangi ish o‘rinlari yaratilayotganini va tadbirkorlik muhiti yaxshilanayotganini bildiradi. Bu aholining bandligi oshib, ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanayotganidan dalolat beradi. Yashil energiya ulushining 25 %ga yetishi esa kelajakda iqtisodiyotning ekologik yo‘nalishga o‘tayotganini anglatadi. Bu o‘zgarishlar umumiy holda shuni ko‘rsatadiki, mamlakat iqtisodiyoti nafaqat o‘smoqda, balki yanada barqaror, diversifikatsiyalashgan va zamonaviy modelga o‘tmoqda.

Xulosa va takliflar.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni modellashtirish va prognozlash jarayonida faqat iqtisodiy o‘sish ko‘rsatkichlariga tayanish

[6] Tadqiqod natijasida tuzilagan

yetarli emas. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun aholi bandligi, davlat byudjeti daromadlari, investitsiyalar hajmi, yalpi ichki mahsulot va mehnat unumdorligi kabi makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda ijtimoiy tenglikni ta’minlash, ekologik muvozanatni saqlash hamda resurslardan oqilona foydalanish kabi omillarni ham kompleks tarzda inobatga olish zarur. Tadqiqot shuni tasdiqladiki, ilmiy asoslangan prognozlash usullari va iqtisodiy-matematik modellar mintaqaviy hamda milliy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim metodologik va amaliy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat tomonidan qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar prognozlash va monitoring tizimini takomillashtirish, aniq miqdoriy ko‘rsatkichlar asosida strategik maqsadlarni belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘tkazilgan tahlillar asosida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash va uni samarali prognozlash bo‘yicha quyidagi takliflar ilgari surildi.

Birinchidan, rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ko‘rsatkichlarni o‘zida mujassam etgan integratsiyalashgan kompleks modellashtirish tizimini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchidan, mintaqaviy va tarmoqlararo prognozlash jarayonlarini davlat darajasida muvofiqlashtirish, zamonaviy monitoring hamda ekstrapolyatsiya usullarini keng qo‘llash zarur.

Uchinchi, iqtisodiy-matematik modellar natijalariga asoslangan holda investitsiya siyosati, byudjet rejalashtirish va ijtimoiy dasturlarni aniq va o‘lchab bo‘ladigan ko‘rsatkichlar bilan uyg‘unlashtirish lozim.

To‘rtinchidan, yashil iqtisodiyot, energiya samaradorligi va ekologik barqarorlik masalalarini strategik rejalashtirishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilash zarur.

Mazkur takliflar amaliyotga tatbiq etilgan taqdirda, O‘zbekiston Respublikasining 2030 yilgacha mo‘ljallangan barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish imkoniyatlari sezilarli darajada kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Xudoyberdiyev.I va Abdurahmonov.A lar tomonidan yozilgan “Modeling and forecasting of sustainable socio-economic development” https://asiansciencejournal.org/index.php/AJSRI/article/view/126
2. Dmitry A. Yakovenko, 2022. “Social Development Of Economic Growth Centres Is The Central Pillar Of The Development Of The Far Eastern Region Of Russia,” Regional and Sectoral Economic Studies, Euro-American Association of Economic Development, vol. 22(2), pages 67-88.
3. N.P. Hariram , K.B. Mekha va boshqalar “Sustainalism: An Integrated Socio-Economic-Environmental Model to Address Sustainable Development and Sustainability” https://doi.org/10.3390/su151310682 https://www.mdpi.com/2071-1050/15/13/10682
4. Giao Tran, Alisa Olisaeva, Anna Babich1, Halimat Tekeeva “Economic models of transition to sustainable development: analysis of successful strategies in world practice” RT&A, Special Issue № 6 (81), Part-3, Volume 19, December 2024 https://www.gnedenko.net/Journal/2024/SI_062024/RTA_SI062024-131_12_Giao%20Tran%20Alisa%20Olisaeva%20Anna%20Babich%20Halima%20Tekeeva%20Economic%20models%20of%20transitione.pdf
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 21.02.2022 yildagi 83-son li qaror. https://www.lex.uz/uz/docs/-5870397
6. Tadqiqod natijasida tuzilagan
7. https://www.iea.org/reports/uzbekistan-energy-profile/sustainable-development?

8. https://stat.uz/uz/
9. https://lex.uz/uz/
10. https://scholar.google.com/